

ANGLICIZMI: EKONOMSKA TERMINOLOGIJA SRPSKOG JEZIKA

Milka Marković*

Sažetak: Osnovni cilj ovog rada je da predstavi neke tendencije u vezi sa preuzimanjem pozajmljenica iz engleskog jezika u okvirima ekonomske terminologije srpskog jezika. Korpus se sastoji od primera anglicizama ekscerpiranih iz časopisa *Ekonomist* koji sadrže ključne termine važnih ekonomskih disciplina. Stoga, ovaj rad predstavlja jasnu sliku trenutnog stanja ekonomske terminologije srpskog jezika i odslikava aktuelne tendencije u prihvatanju anglicizama u ovoj oblasti. Postoje dva glavna stremljenja ka upotrebi anglicizama u Srbiji: (1) **strukovna upotreba**, koja je najčešće motivisana nedovoljno utemeljenim, ali zato sve uvreženijim, verovanjem stručnjaka iz gotovo svih oblasti da su u današnje vreme jedino termini iz engleskog jezika oni koji na pravi i autentičan način izražavaju određeno stručno značenje, dok se postojeće domaće i odomaćene reči ignorišu; i (2) **statusna upotreba**, koja je najčešće motivisana neutemeljenim, ali zato vrlo čvrstim, verovanjem da je korišćenje anglicizama u govoru i pisanju modernije i elegantnije i da služi kao simbol novog i modernog vremena.

Ključne reči: ekonomska terminologija, anglicizmi, strukovna upotreba, statusna upotreba

Abstract. The main aim of this paper is to present certain trends in the adoption of English loan words in Serbian economic terminology. The corpus of the analysis consists of examples of anglicisms excerpted from the journal *Economist* with key terms from important economic disciplines. Therefore, it gives a clear picture of the present state of economic terminology in Serbian and reflects current trends in the adoption of anglicisms in this field. There are two general tendencies in the use of anglicisms in Serbia: (1) **profession-driven use**, most often motivated by the insufficiently founded, yet common belief among experts in almost all fields nowadays that only those terms originating from English truly and authentically express a certain expert meaning, whereas domestic or naturalised terms are ignored; and (2) **status-driven use**, most often motivated by the unfounded, yet strong belief that using anglicisms in speech and writing is more fashionable and elegant, and serves as a symbol of the new and the modern.

Key words: economic terminology, anglicisms, profession-driven use, status-driven use

Uvod

Engleski jezik kao *lingua franca* u oblasti trgovine, finansija i ekonomije postaje glavni leksički donator svim evropskim jezicima pa i srpskom. Mnogi autori¹ se bave fenomenom širenja engleskog jezika koji predstavlja ozbiljan problem drugim jezicima, u kojima dolazi do slabljenja jezičkog kapaciteta za stvaranje novih reči i izraza jer pozajmljenice iz engleskog jezika, adaptirane ili ne, u velikom broju ulaze u semantiku drugih jezika potiskujući već postojeće reči i izraze. To je, upravo, ono što se dešava i srpskom jeziku. Mnoge reči srpskog jezika, iznenada, postaju *zastarele* i *neatraktivne*, dok anglicizmi, u velikoj većini slučajeva bez opravdanja, počinju da zauzimaju mesto *savremenijih* i *atraktivnijih* reči i izraza.

Da bi se, na najbolji način, ilustrovalo do koje mere je engleski jezik „preplavio” ekonomsku terminologiju srpskog jezika ovde će biti naveden izvod definicije jednog termina iz *Ekonomskog rečnika* :

„**DUGAČKI HEDŽ** (engl. long hedge), str. 121 – *fjučers* ili *opcijski* ugovor kupljen radi poštovanja buduće obaveze ili zaštite vrednosti aktive u kojoj kupac finansijskog *derivativa* ima *dugu poziciju*. Kupac

* Milka Marković, nastavnik stranog jezika, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

¹ npr. Phillipson 2003: 176

ima koristi od smanjenja razlike između *spot cene* i *fjučers cene* ako je „*fi čers* kupljen ispod *spot cene*, i od povećanja razlike između *spot cene* i *fjučers cene* ako je *fjučers* kupljen iznad *spot cene* kao i od rasta cene *kol* ili *put opcije* iznad *opcione premije* koju je kupac platio.”

Od ukupno 73 reči u ovoj definiciji 15 su anglicizmi (napisani kurzivom), neki od njih su adaptirani, a neki su doslovni prevodi originala. U svakom slučaju, svedoci smo globalnog prodora engleskog jezika u srpski.

Strukovna upotreba anglicizama

Pod terminom *anglicizam* podrazumeva se opšta reč iz engleskog jezika koja se upotrebljava u srpskom, s različitim stepenom integrisanosti u njegov sistem, ali i reč, sintagma ili rečenica u srpskom jeziku čija upotreba odražava normu engleskog jezika – ortografsku, fonološku, gramatičku, semantičku ili pragmatičku (npr. nametnuti / podignuti sankcije, od IMPOSE / LIFT SANCTIONS). *Strukovna upotreba* anglicizama najčešće je motivisana verovanjem stručnjaka iz gotovo svih oblasti da su i današnje vreme jedino termini iz engleskog jezika oni koji na pravi i ubedljiv način izražavaju određeno stručno značenje, dok se postojeće domaće reči ili ignorišu ili se za njih uopšte i ne zna. Postoji nekoliko vanjezičkih razloga koji dovode do ovolikog jezičkog pozajmljivanja. Neki od njih su: veći broj međunarodnih kontakata, naročito posle 2001. godine; velike reforme poslovnog i finansijskog sektora u Srbiji; otvaranje berze u Beogradu, gde se sa pojavom novih pojmova leksičke praznine u srpskom jeziku popunjavaju pozajmljenicama iz engleskog jezika – kao jezika davaoca.

Statusna upotreba anglicizama

Statusna upotreba anglicizama najčešće je motivisana neutemeljenim, ali zato vrlo čvrstim, verovanjem nekih ljudi da je povremeno ili stalno korišćenje takvih reči u govoru i pisanju modernije i otmenije, jer stvara utisak pripadnosti nadmoćnijem anglofonom kulturnom i jezičkom obrascu – američkom kao najpoželjnijem. Tako poslovni ljudi ne rade u *kancelariji* ili *uredu*, nego u *ofisu*; turističke agencije organizuju putovanja radi *šopinga*, a ne *kupovine*; i tome slično. ¹Engleski jezik uživa veoma veliko poštovanje od strane mladih ekonomista u Srbiji, koji se obrazuju u inostranstvu, pa stoga naše domaće reči kao što su *preuzimanje* (jedne kompanije od strane druge) više nije u čestoj upotrebi već mu mesto zauzima *tejkover* od TAKEOVER ili *ekonomija* od ECONOMY umesto *privreda* što bi bio srpski termin, zatim *prodajna opcija* postaje *put opcija* od PUT OPTION, a *zadruga – kooperative* od COOPERATIVES.

Korpus koji sledi još će bolje ilustrovati gore već navedeno:

-*Multiplikovanjem* (eng. MULTIPLY-umesto množenjem) koeficijenta kompetentnosti ...

-Ključni igrači su *steyholderi* i *bord direktora* ... (eng. STAKEHOLDERS-um. vlasnici akcija/akcionari, BOARD OF DIRECTORS-um. upravni odbor)

-... što je podrazumevalo i intervju sa zaposlenima i *monitoring* (eng. MONITOR-um. kontrolu/nadzor) radnika.

-EU je na osnovu jednogodišnjeg postupka posmatranja i „*screening*“-a (eng. SCREENING-um. provere) u svakom od poglavlja zaključila ...

-Prirodno je da su napredovali i *stokovi* (eng. STOCKS-um. akcije) petrolejskih kompanija ...

-... osvajanje sve većeg tržišnog udela uz sasvim malu *profitnu marginu* ... (eng. PROFIT MARGIN-um. dobit)

-... tako da bi pritisak na plate trebalo da bude *deflatoran*. (eng. DEFLATIONARY-um. u opadanju)

-... dok se sama inflacija kontroliše *apresijacijom* kursa. (eng. APPRECIATION-um. povećanjem)

-... opstala u svom *nepreveniranom trendu* (eng. PREVENT-um. tendenciji koja nije sprečena)

-Proces privatizacije zanemario je *krucijalne relacije* ... (eng. CRUCIAL RELATIONS-um. važne/suštinske odnose)

-... zaposlenih koji nemaju adekvatne profile niti *utilizovan* (eng. UTILISE-um. koristan) radni zadatak.

- ... neprekidno proizvode **devastirajuće** (eng. DEVASTATE-um. razorne) efekte u gradskoj strukturi ...
- ... što podrazumeva **alokaciju** (eng. ALLOCATE-um. raspodelu) određenog procenta akcija ovih preduzeća u ...
- Splitovanjem** (eng. SPLIT-um. deljenjem) akcija postiže se veća likvidnost preduzeća.
- Uz sve dobre „Sojine“ **performanse**, (eng. PERFORMANCE-um. uspehe/karakteristike) to obećava ...
- ...bankarski činovnici koji su hronično „**overworked-underpayed**“, (um. premoreni-malo plaćeni)
- ...svi građani prepoznaju **benefite** (eng. BENEFIT-um. povlastice/pogodnosti) toga kroz pristupačnost kreditima ...
- ... rizik **derogiranja** (eng. DEROGATE-um. smanjenja) kreditnog portfolija banaka.
- To je **imanentno** (eng. IMMANENT-um. svojstveno) bankarskom poslovanju ...
- ... u pogledu nivoa rizičnog kapitala i koeficijenta **solventnosti** ...(eng. SOLVENCY-um. likvidnosti)
- ... izrađuje i **feasibility** (eng. FEASIBILITY-um. izvodljivost) i **market research** studije ...(um. istraživanje tržišta)
- ... jer ga parlament nije **ratifikovao** ...(eng. RATIFY- um. odobrio)
- ... kreditni **rejting** (eng. RATING-um. ugled/vrednost/popularnost) Srbije ostao je nepromenjen ...
- Visoka objektivnost procene jer postoji više timova **asesora** ...(eng. ASSESS-um. procenitelja)
- ... metodom **studije slučaja** (eng. CASE STUDY-um. primera iz prakse) iz drugih zemalja.
- Važno je da ne **stagniramo**. (eng. STAGNATE-um. zaostajemo) da nas nešto gura napred, ...
- ... uključujući softver, hardver, istraživački tim i **konsalting** (eng. CONSULTING-um. savetodavne) usluge.
- Projekat ne angažuje dodatni **kolateral investitora**. (eng. INVESTOR'S COLLATERAL-um. osiguranje ulagača)
- ... zbog sumnje da je kuća kupljena po **demping** ceni. (eng. DUMPING-um. niskoj/dampinškoj)
- ... **Klasterizacija** kao komponenta globalne ... (eng. CLUSTER-um. organizovanje po grupama)
- ... već i na ostalim „**emerging**“ (eng. EMERGE-um. koji se pojavljuju) tržištima kapitala.
- Čini se da ni „**hedge**“ fondovi, koji su kupovali obveznice ...(eng. HEDGE-um. *hedž*/fondovi zaštite od rizika)
- Finansijski **bum** (eng. BOOM-um. nagli razvoj) ili bumerang-šta posle?
- ... sve više ulažu u robne **fjučerse**, (eng. FUTURES-um. terminske ugovore)
- ... moraju **regrutovati** (eng. RECRUIT-um. zaposliti) nove kadrove ...
- ... smanjenja rizika putem **diverzifikacije** (eng. DIVERSIFICATION-um. raznolikosti) poslovanja.
- ... u fazi **implementacije** (eng. IMPLEMENTATION-um. sprovođenja/realizacije) novih rešenja primene...
- ... i obezbeđuju ih putem **outsorsinga**.(eng. OUTSOURCE-um. angažovanja drugih kompanija)
- Tako **fragmentacija** tržišta postaje...(eng. FRAGMENT-um. rasparčavanje)
- ... za osiguravače je efikasno **procesiranje** informacija ...(eng. PROCESS-um. obrađivanje)
- Iako je većina spomenutih ciljeva međusobno **konzistentna** ...(eng. CONSISTENT-um. jedinstvena)
- Uticaj tržišnih **imperfekcija** ...(eng. IMPERFECTION-um. nepravilnosti)
- Indirektan signal mora da ima određeni **kredibilitet** ...(eng. CREDIBILITY-um. reputaciju)
- ... i planovi **reinvestiranja** dividendi u akcije preduzeća.(eng. REINVEST-um. ponovnog ulaganja)
- ... kompanije se sve češće upuštaju u otvorenu **konfrontaciju** (eng. CONFRONTATION-um. suočavanje)
- ... spoj Internet biznisa i poslovanja u klasičnim fizičkim **premिसama** ...(eng. PREMISES-um. prostorijama)
- ... e preduzetnici ne ulažu u svoju infrastrukturu već **kontraktuju** (eng. CONTRACT-um. potpisuju ugovore o saradnji) sa drugim specijalizovanim **biznisima**. (eng. BUSINESS-um. organizacijama/kompanijama)
- ... tržišno **valorizuju** svoju inovaciju ...(eng. VALORISE-um. vrednuju)
- ... korisnici će biti u mogućnosti da **daunloaduju** marke ...(eng. DOWNLOAD- um.*daunloaduju*/skidaju)
- ... i **certifikata** iza kojih stoje **certifikaciona** tela.(eng. CERTIFICATE-um. uverenje/zvanična potvrda)
- ... sa ovakvim poslovnim modelom za određenu tržišnu **nišu** obezbeđuje ...(eng. NICHE-um. poziciju)
- ... **judikatura** suda Evropske unije ...(eng. JURISDICTION-um. *jurisdikcija*/sudska nadležnost)
- ... aktuelna stopa **fluktuacije** je 3% ...(eng. FLUCTUATION-um. variranja/osciliranja)
- Visoko **performantne** organizacije ...(eng. PERFORMANCE-um. uspešne)
- ... potrebu za „**downsizing**“-om ... **deunsajzingu** najčešće podležu ...(eng. DOWNSIZE-um. smanjenjem)
- ... mogućnost **delegiranja autoriteta** ...(eng. DELEGATING AUTHORITY-um. prenosa ovlašćenja)
- ... odluči da **promptno** proda tek kupljenu akciju ...(eng. PROMPT-um. odmah)
- Internet nije **disruptivna** tehnologija ...(eng. DISRUPT-um. koja se može prekinuti)
- Osnovni Internet **impakt** leži u sniženju ...(eng. IMPACT-um. uticaj)

-... podjednako su važni kako u *startupu* tako i u ... (eng. START UP-um. na početku)
-... pojavila se potreba za uvođenjem tzv. *divizija* ... (eng. DIVISION- odeljenje).

Iz navedenih primera jasno se može videti koliko je ekonomska terminologija srpskog jezika ugrožena i pod uticajem nezaustavljivog priliva leksičkog materijala iz engleskog jezika. To, nažalost, nije jedini problem koji se može zapaziti iz ove analize. Još veći problem je, možda, nepravilna adaptacija anglicizama na svim nivoima počev od ortografskog ka semantičkom.

Zaključak

Gore navedeni primeri su primeri nadriprevođenja, površnjaštva i nemarnog funkcionalnog stila. Trebalo bi što više raširiti istinu da prevođenje nije laka i usputna delatnost za koju nikakve formalne kvalifikacije nisu potrebne². Trebalo bi stručnjacima svih oblasti ukazati na to kakvu štetu čine pišući svoje tekstove na ovakav način i posavetovati ih da konsultuju prevodioca ukoliko se služe stranom literaturom, jer konačan prevod mora delovati kao koherentna, uravnotežena i doradna celina, u kojoj se uticaj originala teško može prepoznati i otkriti³.

Literatura

- [1] Aćimović S. et al. (2001). *Ekonomski rečnik*, Beograd, Ekonomski fakultet
- [2] Filipović R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu*, Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, IRO Školska knjiga
- [3] J. H. Adam (1989). *Longman Dictionary of Business English*, Addison Wesley Longman Limited
- [4] Prčić T. (2005), *Engleski u srpskom*, Novi Sad, Zmaj,
- [5] Simurdić B. (2000), *Englesko-srpski ekonomsko-finansijski rečnik*, Novi Sad, Europanon Consulting,
- [6] Vasić V. Prčić T., Nejgebauer G., (2001), *Du you speak anglosrpski?*, *Rečnik novijih anglicizama*, Novi Sad, Zmaj
- [7] *Ekonomist*, br. 01/08, 03/08, 04/08.

² Prčić, 2005: 198

³ Prčić, 2005: 206